

Meinard Simon du Pui (1754-1834) keldergraf 91, vak A
Eerste hoogleraar chirurgie en verloskunde te Leiden, en een koninklijke lijfarts

Personalialia

Geboren: 21 maart 1754 te Enkhuizen

Zoon van: Pieter du Pui en Maria Monsieur

Gehuwd met: Martha Digna Balkman op 21 december 1783 te IJsselmuiden

Overleden: 14 juni 1834 te Leiden

Begraven: 19 juni 1834 te Leiden

Samenvatting

Meinard Simon du Pui is de eerste hoogleraar in de chirurgie en verloskunde aan de Leidse universiteit. Hij stamt af van Hugenoten. Zijn grootvader neemt na de herroeping van het Edict van Nantes (1685) de wijk naar Enkhuizen. Zijn vader Pieter is medicus te Enkhuizen, waar Meinard in 1754 wordt geboren.

Op 12-jarige leeftijd wordt hij wees. Hij studeert in Groningen, waar hij in 1775 in de natuurfilosofie promoveert. Hierna studeert hij - met een onderbreking wegens een buitenlandse reis - in Leiden geneeskunde. Op 25 februari 1780 behaalt hij daar de medische doctorsgraad. Vervolgens vestigt hij zich te Kampen als stadsmedicus, waarvandaan hij in 1788 naar Alkmaar vertrekt.

Vanuit Alkmaar gaat Du Pui in 1791 naar Leiden, waar hij buitengewoon hoogleraar wordt in de eerder genoemde disciplines. In 1795 wordt Du Pui benoemd tot gewoon hoogleraar.

Twee jaar later wordt voor hem een zaaltje van zes bedden voor kraamvrouwen of heilkundige patiënten in het Caecilia Gasthuis ingericht. In 1799 sticht hij een academisch ziekenhuis aan het Pieterskerkhof.

Meinard du Pui is tweemaal rector magnificus en wordt in 1814 lijfarts van koning Willem I. In 1824 gaat hij met emeritaat, maar tot aan zijn dood - op 80-jarige leeftijd - blijft Du Pui enkele colleges geven.

Poortje van het Caecilia Gasthuis

Volledige versie

Zijn opleiding

Meinard Simon du Pui wordt op 21 maart 1754 in Enkhuizen geboren. Zijn moeder overlijdt in 1762 en zijn vader bijna vijf jaar later, zodat Meinard al op 12-jarige leeftijd wees wordt.

Evenals zijn vader wordt hij medicus, maar wel via een omweg. Hij studeert aanvankelijk letteren en wijsbegeerte in Groningen en behaalt daarin in 1775 ook de doctorsgraad. De titel van zijn dissertatie luidt: "*De formulis mechanicis et nonnullis earum usibus*".

Daarna stapt hij over naar medicijnen, eerst in Groningen, daarna in Leiden, vervolgens in Londen en uiteindelijk in Parijs. Ook in de geneeskunde schrijft Meinard een dissertatie met de titel "*De Homine dextro et sinistro*" ("De rechter en de linker mens", waarmee hij bedoelt dat er ziekten bestaan die zich slechts in één lichaamshelft afspelen), waarop hij op 25 februari 1780 in Leiden promoveert.

Stadsgeneesheer in Kampen

Hij begint zijn loopbaan te Kampen, waar hij in 1780 door de Kamper Vroedschap wordt benoemd tot stadsgeneesheer en lector in de ontleed-, heel- en verloskunde. Hij moet er ook onderwijs aan vroedvrouwen geven om hun kennis op een hoger peil te brengen en daarmee de kwaliteit van de verloskundige hulp te verbeteren. Naast de patiëntenzorg en het onderwijs is Meinard ook wetenschappelijk actief en publiceert hij regelmatig. In 1782 wordt Du Pui benoemd tot lid van de Hollandse Maatschappij der Wetenschappen.

Na acht jaar vertrekt hij uit Kampen. Bij zijn afscheid wordt gezegd: "*Hij vervulde op voortreffelijke wijze, gedurende acht jaar, zijn taak zowel door het behandelen van zieken, als door het geven van onderwijs aan de jongeren. Wie zal echter heden ten dage zeggen hoezeer door de dagelijkse praktijk de ervaring die hij kreeg in geneeskundige zaken vermeerderde. Nauwkeurig placht hij op te tekenen wat hiertoe diende. Ook bezat hij een zeldzaam vermogen tot waarneming, zoals vooral bleek uit datgene wat hij publiceerde over de atmosferische gesteldheid en de ziekten die in Kampen en in de aan grenzende plaatsen waren toegenomen. En hoewel hij dagelijks door belangrijke bezigheden in beslag werd genomen, gebruikte hij toch de tijd die hem restte om zijn studie voort te zetten*".

Op 21 december 1783 treedt Meinard du Pui in het huwelijk te IJsselmuiden met de dan zestienjarige Martha Digna Balkman, die hij in Kampen heeft leren kennen. Het echtpaar krijgt twee kinderen: zoon Pierre Antoine (1785-1838) en dochter Caroline Jeanne du Pui (1791-1856). Het gezin behoort tot de Waalse kerk en gaat ter kerke in de Vrouwekerk, de Waalse hoofdkerk in Leiden, waarin ook de kinderen zijn gedoopt.

Stadsgeneesheer in Alkmaar

Meinard du Pui gaat in 1788 verder in Alkmaar, waar hij wordt benoemd tot stadsgeneesheer en honorair professor in de ontleed-, heel- en verloskunde. Hij aanvaardt zijn ambt met het uitspreken van de rede "*De opinionibus praejudicatis*

medicinae progressuum obstaculo perpetuo": over de vooroordelen die voortdurend de vooruitgang van de geneeskunde belemmeren.

Dat de vooruitgang der geneeskundige wetenschap niet meer praktisch nut afwerpt, komt door de vooroordelen van het grote publiek tegen de geneeskunde en haar beoefenaren. Hierdoor wordt dikwijls geen hulp of te laat hulp ingeroepen en wordt vaak toestemming tot lijkopening geweigerd. Verder vaart hij uit tegen de kwakzalvers en tegen het verouderde gebruik om in de kerken te begraven.

Na drie jaar krijgt Du Pui de eervolle uitnodiging om in Leiden buitengewoon hoogleraar te worden, een uitnodiging die hij aanvaardt.

Hoogleraar in Leiden

Op 14 mei 1791 wordt du Pui benoemd tot buitengewoon hoogleraar te Leiden in de heel- en verloskunde, vakken waarvoor nog geen afzonderlijke leerstoel was. Behalve de academische colleges geeft hij ook van stadswege ontleed- en heelkundige lessen aan de chirurgijnsleerlingen. Tevens verricht Du Pui alle gerechtelijk-geneeskundige schouwingen, die onder de jurisdictie der stad vallen.

Vier jaar later wordt zijn functie omgezet in een ordinariaat, waarmee hij de eerste Leidse 'gewone' hoogleraar wordt in de chirurgie en verloskunde. Behalve theoretisch onderwijs geeft du Pui ook klinisch onderwijs in deze vakken. Hij laakt de bekrompenheid van het Academisch ziekenhuis, dat te weinig geld geeft voor praktisch onderwijs.

Het lukt hem in 1799 een nieuw ziekenhuis aan het Pieterskerkhof te stichten: het *Nosocomium Academicum* (nosocomium is Grieks voor ziekenhuis; Leidenaren noemen dit het nou-zo-kom-je-om-ziekenhuis).

Du Pui laat de studenten onder zijn toezicht ook verlossingen bij vrouwen thuis verrichten; ook behandelt hij patiënten met heelkundige afwijkingen, wat hij doet in het Collegium casuale chirurgicum (tegenwoordig de polikliniek heelkunde).

Du Pui is tweemaal rector magnificus (1799-1800 en 1819-1820), en wordt in 1814 lijfarts van koning Willem I. De koning zorgt er voor dat in 1818 het *Nosocomium Academicum* kon worden ondergebracht op de Oude Vest 35.

Ook is Du Pui lid-consultant van het Bataafsch Genootschap der proefondervindelijke wijsbegeerte in Rotterdam. In 1826 wordt zijn opvolger J.C. Broers benoemd. Tot zijn dood is Meinard du Pui enkele colleges blijven geven.

Nosocomium Academicum

Portret hoogleraar Du Pui

524

In het jaar een duizend acht honderd vier en dertig,
den Veertienden der maand Juny des _____ middags ten traalf
ure, is voor ons Wethouder der Stad Leyden, als gecommiteerd tot het
werk van den Burgerlijken Stand derzelve Stad, verschenen
Mr Pierre Antoine du Pui oud acht en veertig jaren,
Heer Heemraad van Leyden, wonende op de Breedestraat, Wijk 4 No. 293 en
Zacharias Longepue oud twee en veertig jaren,
Klerk der Secretarie, wonende op de Hooggracht, Wijk 7 No. 490
welke ons verklaard hebben, dat op den Veertienden Juny _____ achttienhonderd vier
en dertig, smorgens ten vier ure, in het huis op het Dagenburg
Wijk 4 No. 361 overleden is Meinard Simon du Pui
geboren te Enkhuizen oud tachtig jaren.
gewoond hebbende in voornoemd huis, Ridder van de Orde van den Nederlandschen
Leeuw, Emeritus Hoogleraar in de Geneeskunde van de Leydsche Hoogel.
School eerste Geneesheer van Z. M. den Koning en zins Lichtgenoot van Martha
Signa Bultmann, wonende alhier, zoon van Nicolas du Pui en Martha
Monsieur Beide overleden
En hebben de declaranten, na gedane voorlezing, met ons getoekend.

P. A. du Pui
Z. Longepue J. van Hoorn

Overlijdensakte Meinard Simon du Pui

Op 14 juni 1834 overlijdt Meinard du Pui op tachtig jarige leeftijd na een korte maar heftige ziekte van twee dagen. In de Leydse Courant van 16 juni staat het volgende opgetekend:

Wij hebben het verlies te betreuren van een der oudste en verdienstelijkste Hoogleraren aan onze Hoogeschool. Na een korte ongesteldheid van slechts twee dagen werd hij in den vroege morgen van den 14den dezer, in den ouderdom van ruim 80 jaren, aan zijne dierbare betrekkingen en aan de wetenschap door den dood ontrukkt, de Hooggeleerde Heer Meinard Simon du Pui, Ridder van de Orde des Nederlandschen Leeuw, Professor in de Genees-, Verlos- en Practische Heelkunde bij de Leidsche Hoogeschool en Lijf-Medicus van Zijne Majesteit der Koning. Den 21 Maart 1754 te Enkhuizen geboren, werd hij na volbrachte loffelike studiën en na het vervullen der betrekking van Professor honorarius der Ontleed-, Heel- en Verloskunde te Alkmaar, in den jare 1791 als Buitengewoon Hoogleraar aan deze Hoogeschool geroepen, welke post hij den 27 September van dat zelfde jaar aanvaardde, en vervolgens in den jare 1795 tot Gewoon Hoogleraar benoemd werd. Onafgebroken mogt hij het genoegen smaken van gedurende eene lange reeks van jaren in deze betrekking tot welzijn van het lijdende menschedom met gelukkig gevolg werkzaam te zijn, een groot aantal jongelieden in deze wetenschappen te onderwijzen, en velen tot uitmuntende en kundige mannen in de geneeskundige vakken te vormen. Zelfs, nadat, bij het bereiken van den ouderdom van 70 jaren,

ingevolge de wetten op het Hooger Onderwijs, hem het Emeritaat ten deel viel, bleef hij met onvermoeiden ijver volharden, om zoo verre zijne krachten dit toeliet, in zijn vak werkzaam te blijven, en aan anderen zijn verkregene en op eene zoo langdurige ondervinding gegronde kundigheden mede te deelen. Wegens de uitgebreidheid zijner kunde en zijner dienstvaardigheid alomme geëerd en geacht, zal zijn afsterven, ook vooral bij zijne talrijke voormalige leerlingen, gewis met deelneming vernomen worden, en de overtuiging van de verpligtingen, welke zoo vele zijner kweekelingen aan hem verschuldigd zijn, zijne nagedachtenis in zegening doen blijven,

Op 19 juni wordt hij begraven op de begraafplaats Groenesteeg in keldergraf 91, waarin vier jaar later zijn zoon Pierre Antoine en weer zes jaar later zijn vrouw Martha Digna Balkman ook begraven zullen worden. Op het graf staat alleen de familienaam Du Pui, nog nauwelijks leesbaar.

Bij het LUMC, tussen het Poortgebouw en de Wassenaarseweg, is sinds 2010 het Du Puiplein te vinden.

Het familiegraf Du Pui

Het Du Puiplein

Bronnen

Aa, A.J. van der: *Biografisch Woordenboek der Nederlanden, deel 15, 1872, 484-486.*
Blok, P.J. en P.C. Molhuizen: *Nieuw Nederlands Biografisch Woordenboek, Deel 2, 1137-1138.*

Kallenberg, L.C.M.: *Leidse Glorie - Rondleiding over de historische begraafplaats Groenesteeg*, Leiden, 2013.

Lamens - van Malenstein, M.M.: *Oefening en Bespiegeling, Het Verloskundig onderwijs van M.S. du Pui (17540-1834) te Leiden*, Dissertatie, 1997.

Leydse Courant, 16 juni 1854 , pagina 1.

Moerman, I.W.L.: *Groenesteeg - Een historische begraafplaats in Leiden*, Stichting tot instandhouding begraafplaats Groenesteeg Leiden, 2000.

Moerman, I.W.L. en R.C.J. van Maanen (redacteurs): *Groenesteeg - Geschiedenis van een Leidse begraafplaats*, Matrijs, Leidse Historische Reeks 10, 1994.

Woudstra, D.: *Meinard Simon du Pui*, Kamper Almanak 1969, 233-287.

Auteur

Lodewijk Kallenberg, april 2017